

Zarema İbrahimova
Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi
kiçik elmi işçi
E-mail: zarema_ibrahimova@outlook.com

HEYDƏR ƏLİYEVİN NİZAMİ GƏNCƏVİ ADINA AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI MUZEYİNƏ VERDİYİ YÜKSƏK DƏYƏR

**Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan ədəbiyyatı Muzeyi nadir
bir binadır, unikal bir muzeydir. Onu qorumaq, saxlamaq lazımdır.
Heydər Əliyev**

Xülasə: Məqalədə ulu öndər Heydər Əliyevin Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinə verdiyi yüksək dəyərdən söhbət açılır. Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi H.Əliyevin daim diqqət mərkəzində olmuş və dəfələrlə bu muzeyi ziyarət etmişdir. H.Əliyevin çoxəsrlik Azərbaycan ədəbiyyatını əks etdirən Nizami muzeyinə ilk gəlişi də 1969-cu ilə təsadüf edir. Ümummilli liderin Nizami Muzeyinə ikinci gəlişi də 1981-ci ildə dahi Azərbaycan şair və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin 840 illik yubileyi ilə bağlı idi. H.Əliyev Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyini 1990-cı ilin iyul ayında bir daha ziyarət edir. Lakin bu dəfə H.Əliyev Ədəbiyyat muzeyinə ölkə başçısı kimi deyil, adi vətəndaş kimi gəlir, öz böyük istəyi ilə, Azərbaycan ədəbiyyatına, tarixinə, mədəniyyətinə olan sonsuz sevgisi ilə ekspozisiya zallarını seyr edir.

Açar sözlər: H.Əliyev, Ədəbiyyat muzeyi, C.Cabbarlı, Nizami Gəncəvi, yubiley, sərgi

Görkəmli siyasi xadim, Azərbaycan Respublikasının ümummilli lideri Heydər Əliyev respublikamızın elm və mədəniyyətinin inkişafına daim böyük diqqət və qayğı göstərmişdir.

H.Əliyevin Azərbaycanın dövlət başçısı kimi hakimiyyətinin birinci mərhələsində (1969-1982-ci illər) Respublikada milli mədəniyyətin, ədəbiyyat və incəsənətin inkişaf etdirilməsində böyük xidmətləri var. Bu illərdə H.Əliyev Azərbaycanın bir çox görkəmli şəxsiyyətlərin ev muzeylərinin yaranması və açılışında yaxından iştirak etmişdir.

1945-ci ildə açılmış Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi H.Əliyevin daim diqqət mərkəzində olmuş və dəfələrlə bu muzeyi ziyarət etmişdir. H.Əliyevin çoxəsrlik Azərbaycan ədəbiyyatını əks etdirən Nizami muzeyinə ilk gəlişi də 1969-cu ilə təsadüf edir. Oktyabr ayının 10-nu görkəmli Azərbaycan dramaturqu, şairi və yazıçısı Cəfər Cabbarlının 70 illik yubileyi münasibəti ilə muzeyin indiki İstiqlal adlanan böyük zalında möhtəşəm sərgi təşkil olunmuşdur. Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin direktoru, filologiya elmləri doktoru, professor Abbas Zamanov Cəfər Cabbarlının yubileyinə həsr olunmuş sərgini açıq elan etmişdir. Tədbirin açılışında çıxış edən xalq yazıçısı Suleyman Rəhimov söyləmişdir: “İndi biz Nizami muzeyinin yaradıcı kollektivinin çox böyük zəhməti ilə yaranan, Cəfər Cabbarlının 70 illiyinə həsr edilən onun həyat və yaradıcılığını ayrı-ayrı bədii lövhələrdə əks etdirən çox zəngin bir sərginin qarşısındayıq. Biz bu aləm, bu böyük büsat içində mənən sağ olan, özünün otuz beş yaşına girən gənc dramaturqu – böyük Cəfəri görürük... Ona ürəkdən alqış deyirik, ürəkdən Cəfərə min-min alqış deyirik”. Sərginin açılışında həmçinin şair Mədinə Gülgün də çıxış etmişdir [6, s.8].

Sərgi Cəfər Cabbarlının əsərindən “Mən bir susmaz duyğuyam ki, ürəkləri gəzərim...” “epiqrifi ilə başlayırdı. Sərgidə nümayiş olunan stenddə xalq şairi Səməd Vurğunun “Müasir dramaturgiyamızda Cabbarlı sənətinin mənə gözəlliyi bu və ya digər şəkildə ifadə olunur” sözləri təqdim olunmuşdur.

Sərginin eksponatları yazıçının nadir istedadını əks edirdi. Burada Cəfər Cabbarlının “Oqtay Eloğlu”, “1905-ci il”, “Almas”, “Sevil”, “Od gəlini” pyeslərinin nüsxələri, rəssam T.Salahovun,

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

T.Nərimanbəyovun, A.Cəfərovun, D.Kazımovun əsərləri, Cəfər Cabbarlının portretini əks etdirən görkəmli xalçaçı rəssam Lətif Kərimov tərəfindən toxunmuş xalça və digər eksponatlar nümayiş olunurdu. Sərgidə E.Rzaquliyevin, T.Sadıqzadənin və digərlərinin hazırladığı rəngli monumental-dekorativ vitraj nümayiş olunurdu.

Həmin gün dövlət başçısı H.Ə.Əliyev və digər mötəbər qonaqlar sərgiyə baxmışlar.

Ulu öndər dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi irsinə, nizamişünaslığın inkişafına xüsusi diqqət yetirmişdir. 9 yanvar 1979-cu ildə ulu öndər “Azərbaycanın böyük şairi Nizami Gəncəvinin ədəbi irsinin öyrənilməsi, nəşri və təbliğini yaxşılaşdırmaq tədbirləri haqqında” adlı qərar qəbul edir. Respublikanın hər yerində, xüsusilə şairin vətəni Gəncə şəhərində hər il sentyabr ayının 15-i və 26-sı “Nizami poeziya günləri”nin böyük təntənə ilə keçirilməsi ənənə halını almışdı. Dahi şairin əsərlərinin külliyyatı həm bədii, həm də filoloji tərcümədə “Yazıcı” və “Elm” nəşriyyatları tərəfindən çap edilmişdir. H.Ə.Əliyev dahi Nizaminin 840 illik yubileyini dövlət səviyyəsində, böyük təntənə ilə keçirmək qərarına gəlir və böyük əzmkarlığı, cəsarəti və SSRİ rəhbərliyi qarşısında nüfuzu sayəsində bu arzusunu da həyata keçirməyə nail olur. Məlumdur ki, həmin dövrdə belə qərarların qəbul edilməsi üçün Sovet KP MK-nın razılığı vacib idi. 840 rəqəmi yuvarlaq olmadığı üçün Sovet hökuməti həmin yubileyin keçirilməsinə razılıq vermək istəmirdi. O zaman Kremldə “ikinci adam” hesab olunan, MK katibi vəzifəsində işləyən Mixail Andreyeviç Suslov Heydər Əliyevin qətiyyəti” qarşısında geri çəkilir və dahi Nizaminin 840 illik yubileyinin dövlət səviyyəsində keçirilməsinə razılıq verir [2, s.31].

Ümummilli liderin Nizami Muzeyinə ikinci gəlişi də 1981-ci ildə dahi Azərbaycan şair və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin 840 illik yubileyi ilə bağlı idi. Muzeyin direktoru akademik Bəkir Nəbiyevin rəhbərliyi altında ənənəvi olaraq muzeyin böyük zalında yaradılmış yubiley sərgisinin açılışında ölkə rəhbəri H.Əliyev iştirak edirdi. Oktyabr ayının 6-da açılmış sərgidə Nizami Gəncəvinin yaradıcılığına həsr olunmuş rəngkarlıq əsərləri, miniatürlər, məşhur xalçaçı-rəssam Lətif Kərimovun rəhbərliyi altında “Xəmsə”nin əsasında toxunmuş beş nəfis süjetli xalça, şairin dövrünü, həyatını, onun xələfləri və sələfləri haqqında maraqlı məlumatlar əks etdirilmişdi. Sərgidə Azərbaycan SSRİ Elmlər Akademiyası Respublika Əlyazmaları Fondundan götürülən əlyazmaların və orta əsr miniatürlərinin zəngin kolleksiyasına xüsusi bölmə ayrılmışdır. Muzeyin direktoru filologiya elmləri doktoru B.Nəbiyev, muzeyin elmi işçisi, filologiya elmləri namizədi M.Mehdiyeva, Respublika Əlyazmalar Fondunun direktoru, filologiya elmləri doktoru C.Qəhrəmanov Azərbaycan ədəbiyyatı klassikanın dünya şöhrətini sübut edən eksponatlar haqqında geniş məlumat verdilər. Sərgidə nümayiş olunan 1939-1940-cı illərdə Bakı toxuculuq fabrikində toxunmuş xalçaçı-rəssam Lətif Kərimovun rəhbərliyi ilə rəssamlar K.Kazımzadə, Q.Xalıqov, Ə.Hacızadə, M.Şirinovun yaratdıqları “Bayquşların söhbəti”, “Fərhad Bisütun dağına yararkən”, “Məcnun vəhşi heyvanlar arasında”, “Bəhramla Fitnə ovda”, “İskəndərlə Nüşabə gəzintidə” adlı 5 nəfis süjetli xalçalar H.Əliyevin diqqətini xüsusilə cəlb etmişdi [5, s.2].

H.Əliyev Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyini 1990-cı ilin iyul ayında bir daha ziyarət edir. Lakin bu dəfə H.Əliyev Ədəbiyyat muzeyinə ölkə başçısı kimi deyil, adi vətəndaş kimi gəlir, öz böyük istəyi ilə, Azərbaycan ədəbiyyatına, tarixinə, mədəniyyətinə olan sonsuz sevgisi ilə ekspozisiya zallarını seyr edir. O, muzeyin bütün eksponatlarını böyük maraq və diqqətlə tamaşa edir və dahi Azərbaycan şair və mütəfəkkiri Nizami Gəncəviyə həsr olunmuş zalın vitrinlərində şairin əsərlərinin nəfis çap nüsxələri içində rus dilinə tərcümə olunmuş 5 cildlik “Xəmsə”ni görüb öz sevincini gizlədə bilmir. Ona görə ki, bu cildlərin nəşr edilməsi vaxtı ikən məhz H.Əliyevin böyük təşəbbüsü ilə həyata keçirilmişdi [3, s.106].

Nizami əsərlərinin dünya miqyasında nəşrinin keyfiyyəti məsələsi onu həmişə narahat edirdi. O, düz üç il sonra 1993-cü il sentyabrın 21-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında ziyalılarla görüşdüyü zaman söyləmişdi: “...O zaman Mirzə İbrhimovdan və başqalarından xahiş etdim ki, Nizami Gəncəvinin əsərləri rus dilinə yenidən tərcümə edilsin...Nizaminin əsərlərini böyük çətinliklə Moskvada nəşr etdirdik. Sonra mən Bakıya gələrkən Nizami Muzeyinə getdim və gördüm ki, şairin beş əsərinin hamısı orada nümayiş etdirilir” [1, s.6].

Dünyada tanınan nüfuzlu siyasətçi, müdrik dövlət xadimi, vətənpərvər, millətini sevən rəhbər, Ulu Öndərin Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin foyesində ayrılmış guşədə

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

heykəltəraş Natiq Əliyevin çox böyük məharətlə hazırladığı büst, Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələri ilə görüşlərindən, görkəmli ədiblərin yubiley tədbirlərindən və Molla Pənah Vaqifin 1982-ci ildə Şuşa şəhərində ucaldılmış məqbərəsinin açılış mərasimindən fotosəkillər nümayiş olunur. Ədəbiyyat Muzeyinin dəyərli ziyarətçiləri ekspozisiya ilə tanış olmamışdan əvvəl bu nəfis guşəni sevə-sevə seyr edirlər.

Ədəbiyyat siyahısı:

2. Allahverdiyeva Z. "Heydər Əliyev və nizamişünaslıq", "Azərbaycan" qəzeti. 2021. 12 dekabr.
3. Apoyev B. "Heydər Əliyev və Nizami Gəncəvi". Bakı 2020.
4. Mehdiyeva M. "Heydər Əliyev və Azərbaycanda muzey işi", Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan ədəbiyyatı muzeyinin əsərləri. Bakı 2001.
5. Süleyman Rəhimov "Ürəklər Fatehi", "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti. 1969. 18 oktyabr.
6. "Yubiley səgilərində" "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti. 1981. 9 oktyabr.
7. "Yubiley sərgisi", "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti. 1969. 18 oktyabr.

Zarema Ibrahimova

HIGH VALUE GIVEN BY HAYDER ALIYEV TO THE MUSEUM OF AZERBAIJAN LITERATURE NAMED AFTER NIZAMI GANJAVI

Summary: The article talks about the high value given by the great leader Heydar Aliyev to the Azerbaijan Literature Museum named after Nizami Ganjavi. Azerbaijan Literary Museum named after Nizami Ganjavi was always at the centre of H. Aliyev's attention and he visited this museum many times. H. Aliyev's first visit to the Nizami museum, which reflects centuries-old Azerbaijani literature, coincides in 1969. The national leader's second visit to the Nizami Museum was also connected with the 840th anniversary of the great Azerbaijani poet and thinker Nizami Ganjavi in 1981. H. Aliyev visited the Azerbaijani Literature Museum on behalf of Nizami Ganjavi in July 1990. However, this time, H. Aliyev is coming to the Literary Museum not as the head of the country, but as an ordinary citizen, watching the exhibition halls with his great desire and his endless love for Azerbaijani literature, history, and culture.

Key words: H. Aliyev, Museum of Literature, J. Jabbarli, Nizami Ganjavi, jubilee, exhibition